

۳. معرفه و نکره: قبلاً در مورد آن صحبت کرده‌ایم.

۴. جامد و مشتق: اسم‌هایی را که با بن مضارع یا ماضی فعل فارسی ساخته می‌شوند، مشتق می‌نامند؛ مانند: بینش، پویه، رفتار، دانشگاه، جستجو... .

در مقابل، اسم‌هایی که در ساختمان آنها بن فعل وجود ندارد، جامد نامیده می‌شوند؛ مانند: اسب، دیوار، مرد، دختر، قلم، پسر، میز، لیوان... .

۵. ساده و مرکب: اسم‌هایی که از یک بخش تشکیل می‌شوند، ساده هستند؛ مانند: کتاب، سر، دل، انسان... اما اسم‌هایی که بیشتر از یک بخش تشکیل می‌شوند؛ مرکب هستند؛ مثال: دانشکده، کتابخانه، داروخانه، کارخانه، انسان‌دوستی... .

۶. ذات و معنی: اسم‌هایی که به ملموس و محسوس دلالت می‌کنند، اسم ذات هستند؛ مانند: درخت، میوه، لیوان، مرد، زن، فرش... اما اسم‌هایی که بر چیزهای غیرملموس و خارج از ذهن دلالت می‌کنند، اسم معنی هستند؛ مانند: علم، آزادگی، هوش، بزرگی، زیبایی، زرنگی... .

۷. اسم مصغر: اسم مصغر با دو روش ساخته می‌شود؛

- اسم + چه؛ مانند: دریاچه، کتابچه، طاقچه... این پسوند برای تصغیر به کار می‌برد.

- اسم + ک؛ مانند: پسرک، مرغک... این پسوند برای تصغیر، تحقیر و دلسوزی به کار می‌برد.

۸. مفرد، جمع و اسم جمع

الف) مفرد: اسم‌هایی که بر یک فرد یا چیز و یا یک مفهوم دلالت می‌کنند؛ مانند: لیوان، دیوار، درخت....

ب) جمع: اسم در زبان فارسی با سه روش جمع می‌شود؛

(۱) با نشانه‌های جمع فارسی «ان»، «ها»؛ مانند: دختران، پسران، بچه‌ها، درخت‌ها... .

(۲) با نشانه‌های جمع عربی رایج در فارسی «ات»، «ون»، «ین»؛ مانند: امتحانات، معلومات، انتخابات، انقلابیون، روحانیون، مترجمین، معلولین... .

(۳) جمع مکسر عربی؛ مانند: کتب، مدارس، ارکان، دروس، قرون... .

نکته‌ها:

۱. در اسم‌های مرکب مانند پدربزرگ، مهدکودک... نشانه‌های جمع به قسمت دوم اضافه می‌شود؛ پدربزرگ‌ها، مهدکودک‌ها، مادربزرگ‌ها... .
۲. در مورد علامت جمع «ان» فقط برای جاندار استفاده می‌شود.
۳. معمولاً اگر اسم‌هایی که با یکی از حروف «ا» یا «و» ختم می‌شوند بین آن و علامت جمع «ان» حرف /ی/ می‌آید؛ مانند: آقایان، دانشجویان... . و اما کلمه با «های صامت» منتهی می‌شود، «ه» به «گ» تبدیل می‌شود؛ مانند: پرندگان، بچگان... .
۴. وقتی از نشانه جمع «ات» استفاده می‌شود و کلمه با «ا» یا «و» یا «ی» یا «ه صامت» ختم می‌شود، در این صورت نشانه جمع به نوع دلالت می‌کند؛ مانند: شیرینی‌جات (انواع شیرینی)، کارخانه‌جات (انواع کارخانه)
- ج) اسم جمع: اسمی است که هیچ نشانه جمع ندارد ولی معنی جمع می‌دهد؛ مانند: گروه، مردم، دسته، تیم، امت، لشکر... .
۹. عام و خاص: اسم عام، اسمی است که شامل کلیه افراد و اشیا که بر چیزی خاص و معینی دلالت نمی‌کند؛ مانند: پسر، میز، شهر، کشور، مرد، زن... .
- اما اسم خاص، اسمی است که بر فرد یا افراد مخصوص و معینی اطلاق می‌شود؛ مانند: قرآن، تهران، سعید... .
۱۰. اسم آلت: اسم آلت در زبان فارسی با روش‌های زیر ساخته می‌شود:
 - بن مضارع + های بیان حرکت؛ مانند: تابه، ماله، شناسه، گیره، آویزه... .
 - بن ماضی + های بیان حرکت؛ مانند: دیده... .
 - بن مضارع + ک؛ مانند: غلتک... .
 - اسم + بن مضارع + های بیان حرکت؛ مانند: پاتابه... .
 - اسم + بن مضارع؛ مانند: دستکش، عودسوز... .